

Asia: VN/10855/2024

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen, sähköisten luottamuspalvelujen ja eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kansallisesta sääntelystä:

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) pitää eurooppalaisen digitaalisen identiteetin (EUDI) lompakon käyttöönottoa merkittävänä mahdollisuutena kehittää sähköisiä palveluja ja tukea rajat ylittävää liiketoimintaa. Jo yhden hengen yritys voi olla born-global, eli heti perustettaessa kansainvälinen toimija, ja EUDI-lompakko voi parhaimmillaan madaltaa kynnystä osallistua kansainvälisiin hankkeisiin, kilpailutuksiin ja sopimuksiin. Kansallisen sääntelyn on kuitenkin varmistettava, että uudistus toteutetaan tavalla, joka aidosti helpottaa yrittäjien asiointia eikä luo uutta hallinnollista kuormitusta tai kustannuksia pienimmille toimijoille.

MYRY korostaa, että lompakon käyttö tulee säilyttää vapaaehtoisena eikä sen puuttuminen saa estää pääsyä palveluihin. Mikro- ja yksinyrittäjät toimivat hyvin erilaisissa olosuhteissa ja digivalmiuksissa, ja käytännön pakko ottaa käyttöön uusi järjestelmä loisi uudenlaisen digisyrjäytymisen riskin. Asiointiin tulee jatkossakin onnistua myös muilla tunnistusvälineillä, kuten pankkitunnuksilla ja mobiilivarmenteella. On tärkeää huomioida riski siitä, että EUDI-lompakon käyttö muuttuisi markkinakäytännön kautta tosiasiallisesti pakolliseksi esimerkiksi tilaajavastuutodistusten tai pankkipalveluiden yhteydessä. Tällainen piilopakko olisi ongelmallinen.

Sääntelyssä on varmistettava, että käyttäjän suostumus ja tietosuojat ovat ensisijaisia. Lompakon käyttö ei saa johtaa siihen, että tietoja siirtyy automaattisesti viranomaisilta toisille tai kolmansille osapuolille ilman yrittäjän nimenomaista hyväksyntää. Yrittäjien arkaluonteisia tietoja kuten verotustietoja, maksuviiveitä tai muita vastaavia ei tule luovuttaa ilman aktiivista päätöstä, ei etenkään tuntemattomille kolmansille osapuolille. On erittäin tärkeää, että kansallisen täytäntöönpanon tulee nojata tietojen minimointiin ja käyttäjän hallintaan kaikissa tilanteissa.

Kustannusten osalta MYRY katsoo, että EUDI-lompakon on oltava yksityishenkilöille maksuton ja myös yrityslompakoiden käytöstä perittävien maksujen on pysyttävä ehdottoman kohtuullisina, ja kustannusten on vertauduttava peruspankkipalveluiden kustannuksiin välttämättömyshyödykkeenä.

Oikeushenkilöiden sähköisestä allekirjoituksesta ja leimoista ei saa muodostua estettä mikroyrityksille. Kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että EUDI-lompakon avulla helpotetaan yrityksen perustamista ja pankkipalveluiden käyttöä myös ulkomailta käsin.

Yhdenvertaisuus eri toimijoiden välillä on myös turvattava. Monissa lausunnoissa on jo kiinnitetty huomiota siihen, että osa toimijoista luokitellaan julkisiksi ja osa yksityisiksi, mikä voi luoda epätasa-arvoisia velvoitteita ja aikarajoja. Vastaava riski koskee myös mikro- ja yksinyrittäjiä: jos sääntely kohtelee eri toimijaryhmiä eri tavoin, pienimmät yritykset voivat käytännössä jäädä uudistuksen hyötyjen ulkopuolelle.

MYRY näkee potentiaalia siinä, että EUDI-lompakolla voidaan helpottaa rajat ylittävää asiointia konkreettisissa tilanteissa. Se voi helpottaa osallistumista EU-hankintoihin ja tarjouskilpailuihin, tukea rajat ylittävää työntekoa ja keikkatyötä sekä verotietojen, ALV-rekisteröinnin tai yrityksen aseman luotettavaa osoittamista ulkomaisille viranomaisille ja yhteistyökumppaneille. Näiden hyötyjen toteutuminen edellyttää kuitenkin sitä, että lompakon käyttöönotto on yrittäjälle yksinkertainen, hallinnollisesti kevyt, edullinen tai maksuton ja myös vapaaehtoinen.

Huomiot koskien digitaalista henkilöllisyystodistusta:

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) pitää digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönottoa perusteltuna osana eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakon toteutusta. Virallisen sähköisen henkilöllisyystodistuksen avulla voidaan vahvistaa luotettavaa tunnistamista niin sähköisessä asiointissa kuin fyysisissä asiointitilanteissa, mikä on tärkeää myös yrittäjien näkökulmasta esimerkiksi pankkipalveluissa, sopimuksissa ja viranomaisasiointissa.

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen on kuitenkin oltava aidosti helppokäyttöinen ja saavutettava. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että myös yksinyrittäjä voi hyödyntää sitä omassa arjessaan ilman erillisiä kalliita lisäjärjestelmiä tai monimutkaisia käyttöönottoprosesseja. Pienimmille toimijoille riittää mobiilisovellukseen perustuva ratkaisu, eikä heille tule asettaa samanlaisia vaatimuksia kuin suurille organisaatioille, joilla on omat tietohallinnon resurssinsa.

MYRY painottaa, että digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttöönotosta ei saa aiheutua yrittäjille ylimääräisiä kustannuksia. Erityisen tärkeää on, että ammatillisessa käytössä olevista sähköisistä allekirjoituksista tai todistuksista ei muodostu kohtuuttomia maksuja, jotka asettavat mikroyritykset heikompaan asemaan suhteessa suurempiin toimijoihin. Tältä osin esityksen rajanveto maksuttoman

yksityiskäytön ja maksullisen ammatillisen käytön välillä jää epäselväksi. Itsensätyöllistäjien ja yksinyrittäjien osalta nämä rajat limittyvät käytännössä päivittäin, eikä ole hyväksyttävää, että pelkkä sopimuksen allekirjoittaminen yrittäjänä johtaisi maksullisuuteen, kun sama toiminto olisi yksityishenkilölle maksuton.

Yrittäjien arjen kannalta digitaalinen henkilöllisyystodistus voi parhaimmillaan yksinkertaistaa asiointia ja vähentää paperisten todistusten tarvetta. Jotta tämä tavoite toteutuu, sen tulee olla yhteensopiva olemassa olevien asiointipalveluiden kanssa ja hyväksytty laajasti niin julkisen kuin yksityisen sektorin toimijoiden keskuudessa.

Huomiot kansallisen vahvan sähköisen tunnistamisen turvallisuutta parantavista muutoksista:

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) pitää perusteltuna, että vahvan sähköisen tunnistamisen turvallisuutta vahvistetaan ja ajantasaistetaan vastaamaan muuttuvaa digitaalista toimintaympäristöä. Luottamus digitaalisiin palveluihin on sekä kansalaisten että yrittäjien kannalta välttämätöntä.

On kuitenkin tärkeää, että turvallisuutta parantavat toimenpiteet eivät johda järjestelmän monimutkaistumiseen tai lisäkustannuksiin erityisesti niille, joilla ei ole käytössään omaa IT-tukea. Mikro- ja yksinyrittäjät ovat usein sekä yrityksensä johdossa että sen ainoita käyttäjiä, ja liian vaikeakäyttöinen tai maksullinen tunnistautumismalli voi muodostua esteeksi sähköisten palveluiden hyödyntämiselle.

MYRY korostaa, että tietosuoja ja käyttäjän kontrolli on asetettava turvallisuustoimenpiteiden lähtökohdaksi. Turvallisuuden lisääminen ei saa tarkoittaa pakkokäyttöä uusille välineille, jos nykyiset tunnistusvälineet täyttävät edelleen asetetut vaatimukset. Lisäksi uudet mekanismit on testattava käytännössä myös kaiken kokoisten yrittäjien arjessa ennen laajaa käyttöönottoa, jotta varmistetaan, etteivät ne aiheuta odottamattomia esteitä asiointille.

Huomiot koskien kansallista ekosysteemikuvausta:

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) pitää kansallisen ekosysteemikuvauksen laatimista hyödyllisenä keinona hahmottaa eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakon käyttöönottoon liittyviä rooleja ja tehtäviä. Kuvauksessa tuodaan esiin eri toimijat ja niiden vastuut, mikä lisää ymmärrettävyyttä ja helpottaa kokonaisuuden hahmottamista.

MYRY kuitenkin katsoo, että nykyinen ekosysteemikuvaus jää puutteelliseksi erityisesti mikro- ja yksinyrittäjien näkökulmasta. Ekosysteemin kehitystä on tarkasteltu ennen kaikkea suurten organisaatioiden, viranomaisten ja finanssialan näkökulmasta, vaikka käytännön vaikutukset kohdistuvat välittömästi ja suoraan myös pienimpiin yrityksiin sekä itsensätyöllistäjiin, ja koko laajaan ja monimuotoiseen yrittäjäkenttään.

MYRY korostaa, että ekosysteemin on oltava aidosti käyttäjälähtöinen ja sen kehittämisessä on otettava mukaan mikro- ja yksinyrittäjät, jotka muodostavat valtaosan Suomen yrityskannasta. Ilman heidän osallistumistaan vaarana on, että digilompakko rakentuu teknologia- ja järjestelmäkeskeisesti, eikä palvele niitä, joilla on vähiten resursseja ja eniten tarvetta yksinkertaisille ratkaisuille.

Lisäksi MYRY katsoo, että ekosysteemikuvausta tulee täydentää konkreettisilla tukitoimilla, joilla varmistetaan pienimpien toimijoiden mahdollisuus hyödyntää EUDI-lompakkoa. Tämä tarkoittaa selkeäkielisiä ohjeita, tukea käyttöön otossa ja riittävää tiedottamista. Ilman tällaisia toimia vaarana on, että ekosysteemistä muodostuu suuria toimijoita palveleva infrastruktuuri, johon mikroyritykset jäävät vain muodollisesti mukaan. Ekosysteemikuvaus ei saa jäädä pelkäksi organisaatiokaavioksi. Sen on johdettava käytännön toimenpiteisiin, joilla varmistetaan avoimet rajapinnat, kohtuulliset kustannukset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua.

Hanén Liisa
Mikro- ja yksinyrittäjät ry